

**บทที่ 6**  
**ศาสนาซิกข์**

## เนื้อหาบทที่ 6

### ศาสนาซิกข์

#### 6.1 ประวัติความเป็นมา

#### 6.2 ประวัติศาสดา

6.2.1 ชาตีกำเนิดและปฐมวัย

6.2.2 ชีวิตสมรส

6.2.3 ได้ประสบการณ์ทางจิต

6.2.4 ออกสั่งสอนคน

6.2.5 บั้นปลายชีวิต

#### 6.3 คัมภีร์ในศาสนา

#### 6.4 หลักคำสอนที่สำคัญ

6.4.1 องค์ไตรรัตน์

6.4.2 ศิล 5 ประการ

6.4.3 หลักธรรมประจำชีวิตหรือศีล 21 ประการ

6.4.4 การเข้าถึงนิรวาณ

6.4.5 พระเจ้าผู้เป็นอันติมสังข์

#### 6.5 หลักความเชื่อ และจุดหมายสูงสุด

#### 6.6 นักบวชในศาสนาซิกข์

#### 6.7 พิธีกรรมและประเพณีที่สำคัญ

6.7.1 พิธีปาหุล

6.7.2 พิธีรับน้ำอมฤต (Baptism)

6.7.3 ประเพณีการเล่นดนตรีสวรงค์ (Kirtan)

6.7.4 ประเพณีการโพกศีรษะ (Turban หรือ Dastar)

6.7.5 ประเพณีครัวทาน (Free Kitchen)

#### 6.8 นิภายในศาสนา

#### 6.9 สัญลักษณ์ของศาสนา

#### 6.10 ฐานะของศาสนาในปัจจุบัน

## แนวคิด

1. ศาสนาซิกข์ เกิดที่ประเทศอินเดีย ปี พ.ศ. 2012 เป็นศาสนาที่รวมเอาจุดเด่นของศาสนาฮินดูและศาสนาอิสลามมาไว้เป็นอันเดียวกัน ศาสดาของศาสนาซิกข์ เรียกว่า ครู มี 10 ท่าน ต่อจากศาสดาองค์ที่ 10 ให้ถือเอาคัมภีร์เป็นศาสดาแทน ศาสดาคนแรกของศาสนาซิกข์คือ ท่านนานัก

2. หลักคำสอนในศาสนาซิกข์ที่สำคัญ คือ 1) องค์ไตรรัตน์ 3 ประการ 2) คีล 5 ประการ 3) หลักธรรมประจำชีวิตหรือคีล 21 ประการ และหลักปฏิบัติสำหรับผู้ที่เข้าถึงสุขนิรันดรหรือนิรวาณ

3. ศาสนาซิกข์มีจุดหมายปลายทางสูงสุดของชีวิต เป็นความสุขที่แท้จริงและนิรันดร คือความกลมกลืนเข้ากับชีวิตของพระเจ้าหรือการได้รับพระมหากรุณาจากพระเจ้า วิธีที่จะบรรลุจุดหมายปลายทางนั้นได้ก็ต้องบูชาพระเจ้าสวดเพลงสรรเสริญพระนามและการฟังพระนามของพระเจ้า ชาวซิกข์เชื่อว่าชีวิตในโลกนี้ยังต้องเกิดอีกหลายครั้งตราบที่ยังไม่สิ้นกิเลส

4. ศาสนาซิกข์มีนิกายที่สำคัญอยู่ 2 นิกาย คือ 1) นิกายน่านักปณีหรือสหัสตรี และนิกายขาลสาหรือสิงห์ ปัจจุบันมีชาวซิกข์อยู่ประมาณ 18 ล้าน 5 แสนคน ตามประเทศต่างๆ เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา อังกฤษ สิงคโปร์ และฮ่องกง แต่ส่วนใหญ่อยู่ในประเทศอินเดีย

## วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ให้นักศึกษาได้มองเห็นภาพรวมประเด็นที่เป็นสาระสำคัญทางศาสนาของศาสนาซิกข์ได้อย่างสมบูรณ์

2. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถถ่ายทอดเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของศาสนา ประวัติศาสดาคัมภีร์สำคัญในศาสนา หลักคำสอนที่สำคัญในศาสนา หลักความเชื่อและจุดหมายสูงสุดในศาสนาของศาสนาซิกข์ได้อย่างถูกต้อง

3. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถถ่ายทอดเกี่ยวกับพิธีกรรมและวันสำคัญทางศาสนา นิกายในศาสนา สัญลักษณ์ของศาสนา และฐานะปัจจุบันในศาสนาของศาสนาซิกข์ได้อย่างถูกต้อง

## บทที่ 6

# ศาสนาซิกข์

### 6.1 ประวัติความเป็นมา

ศาสนาซิกข์ หรือลิกข์ เกิดในประเทศอินเดีย เป็นศาสนาใหม่ เกิดเมื่อ พ.ศ. 2012 โดยคิดตามปีที่เกิดของคุรุนานักผู้เป็นปฐมศาสดาของศาสนานี้ คำว่าซิกข์ เป็นภาษาปัญจาบ ตรงกับภาษาบาลีว่า ลิกขะ และตรงกับภาษาสันสกฤตว่า ศิษยะ แปลว่าศิษย์หรือผู้ศึกษาเล่าเรียน เพราะฉะนั้นชาวซิกข์ก็คือผู้เป็นศิษย์ของคุรุหรือศาสดาของศาสนาซิกข์ทุกองค์ ศาสนาซิกข์เกิดในช่วงที่ศาสนิกของศาสนาพราหมณ์หรือฮินดูกับศาสนิกของศาสนาอิสลามเผชิญหน้ากัน มีปัญหากระทบกระทั่งจนเกิดการปะทะประหารกันอยู่เสมอ ทำให้นานักผู้มีจิตใจสูงทนไม่ไหว ได้ครุ่นคิดหาทางที่จะนำความสงบสุขคืนมาให้จงได้ จนเป็นเหตุให้เกิดศาสนาซิกข์ขึ้นมา เพราะฉะนั้นศาสนาซิกข์จึงเป็นศาสนาที่ประนีประนอมศาสนาต่างๆ ในอินเดียโดยเฉพาะระหว่างศาสนาฮินดูกับศาสนาอิสลาม ดังนั้นศาสนาซิกข์นอกจากจะมีคำสอนตั้งขึ้นใหม่แล้วก็ยังได้นำคำสอนดีเด่นจากศาสนาต่างๆ โดยเฉพาะจากศาสนาฮินดูและศาสนาอิสลามมาเป็นคำสอนของตนด้วย ส่วนอะไรที่ไม่ดีก็ตัดทิ้งไปเช่นเรื่องการถือชั้นวรรณะ ความใจแคบและความมีกิเลสของพระเจ้าเป็นต้น โดยให้ถือใหม่ว่าทุกคนเป็นพี่น้องกันไม่แตกต่างกันเพราะมาจากพระเจ้าองค์เดียวกัน ดังคำสอนที่ว่า พระเจ้ามีหลายพระนามเช่น พระพรหม พระศิวะ พระวิษณุ อากาสะ ปुरुชะ เอกะ และนिरเภา เป็นต้น พระองค์เป็นพระเจ้าของมนุษยชาติทั้งมวลมิได้ผูกขาดว่าเป็นพระเจ้าของฮินดู พระเจ้าของมุสลิม หรือของศาสนาไหน ทรงประทับอยู่ทุกแห่ง แต่ทรงชอบประทับอยู่ในใจของคน พระเจ้าถึงแม้จะประทับอยู่ในทุกสิ่ง แต่ทุกสิ่งก็ไม่ใช่พระองค์ พระเจ้าไม่ใช่เป็นอย่างเดียวกับทุกสิ่ง พระองค์ทรงเป็นอีกอย่างต่างหาก เหมือนกลิ่นหอมมีอยู่ในดอกไม้แต่ดอกไม้ก็ไม่ใช่กลิ่นหอม หรือการสะท้อนเงามีอยู่ในกระจกแต่กระจกก็ไม่ใช่การสะท้อนเงาก็ฉนั้น ดังนั้นพระเจ้าในทุกศาสนาเป็นพระเจ้าองค์เดียวกัน จึงไม่ควรที่ใครจะผูกขาดว่าเป็นพระเจ้าของตนหรือของศาสนาใดศาสนาหนึ่งแต่พระองค์ทรงเป็นเจ้าของทุกศาสนาและของมนุษยชาติทั้งปวง ส่วนการที่เรียกชื่อพระเจ้าแตกต่างกันไป และเรียกศาสนสถานที่ประทับของพระเจ้าต่างกัน ก็เป็นเพียงความแตกต่างแห่งกาลและเทศเท่านั้น ดังที่

คุรุโควินทสิงห์กล่าวว่า สุเหร่า มณฑลวิหาร เป็นสถานที่บำเพ็ญธรรมของคนทั้งหลายเหมือนกัน ที่เห็นแตกต่างกันก็เพราะความแตกต่างแห่งกาลและเทศะนั้น ในศาสนาซิกข์ได้มีบทสวด (ซัปติ) แสดงถึงการประนีประนอมนำพระเจ้าในศาสนาอื่นดูมาเป็นศาสนาของตน เช่น

เมื่ออยู่ในคำแนะนำของคุรุก็ได้ยินเสียงของพระเจ้า เมื่ออยู่ในคำแนะนำของคุรุก็ได้ปัญญา เมื่ออยู่ในคำแนะนำของคุรุ มนุษย์ก็เรียนรู้ว่าพระเจ้ามีอยู่ในที่ทุกแห่ง คุรุเป็นคิวะ คุรุเป็นวิชฌ และพระพรหม คุรุเป็นพระนางปาราวตี ลักษณะและสุรัสวตี ข้อนี้ก็เป็นการจงใจให้ชาวฮินดูเห็นว่าพระเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ทั้งสามองค์ของศาสนาฮินดูพร้อมมเหสีก็มีอยู่ในศาสนาซิกข์แล้ว

สรุปแล้วศาสนาซิกข์มีลักษณะประนีประนอมระหว่างศาสนาต่างๆ ในอินเดีย โดยเฉพาะศาสนาฮินดู และศาสนาอิสลาม เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพหรือความเป็นอันเดียวกันทั้งในเรื่องพระเจ้า ศาสนาและมนุษยชาติอันจะนำมาซึ่งสันติภาพที่แท้จริงมาสู่โลกนี้ ส่วนความเป็นไปของศาสนาซิกข์โดยย่อมีดังต่อไปนี้

**คุรุนานัก** (พ.ศ. 2012-2082) ศาสดาองค์ที่ 1 ได้ออกเผยแผ่ศาสนาซิกข์ทั่วทุกภาคของอินเดีย ทั้งได้ออกไปเผยแผ่ศาสนาถึงต่างประเทศมี ศรีลังกา อาฟกานิสถาน ซาอุดีอาระเบีย เป็นต้นอีกด้วย เพื่อสร้างความสามัคคีระหว่างชาวฮินดูและมุสลิม พยายามสอนคนให้ผู้ครองเรือนที่ดีและตั้งมั่นในศาสนาของตน อีกทั้งได้วางแบบให้ชาวซิกข์ปฏิบัติ ได้แก่สังคัต ให้ชาวซิกข์มาประชุมพบปะกันในเวลาเย็นและปังกัตคือให้ชาวซิกข์มารับประทานอาหารร่วมกันโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างกัน ต่างฝ่ายต่างช่วยตัวเองและช่วยเหลือกัน เช่นช่วยกันปิดกวาดทำความสะอาดสถานที่และล้างถ้วยชาม เป็นต้น ไม่มีใครมีอภิสิทธิ์กว่ากัน นอกจากนี้ยังได้ตั้งเมืองกรตารปุระในแคว้นปัญจาบอีกด้วย

**คุรุอังคัทเทพ** (พ.ศ. 2047-2095) ศาสดาองค์ที่ 2 ได้ปรับปรุงและส่งเสริมอักขรวิธีคุรุมุขี สำหรับใช้ในศาสนา ทั้งได้จัดตั้งโรงครัวทาน แจกจ่ายอาหารแก่คนยากจนตลอดทั้งส่งเสริมหลักการสังคัตและปังกัต ของคุรุนานักให้มั่นคงอีกด้วย

**คุรุอมรทาส** (พ.ศ. 2022-2117) ศาสดาองค์ที่ 3 ได้จัดให้มีวัดซิกข์ (คุรุทวาร) ตามหมู่บ้านซิกข์ ทั้งได้ปฏิรูปสังคัม โดยคัดค้านการคลุมหน้าของสตรีและการกระโดดเข้ากองไฟเมื่อสามีตายที่เรียกว่าพิธิสติ และสอนว่าสตรีก็มีสิทธิที่จะหลุดพ้นจากกิเลสได้

**คุรุรามทาส** (พ.ศ. 2077-2124) ศาสดาองค์ที่ 4 ได้จัดให้สร้างเมืองศูนย์กลางของศาสนาซิกข์ ขึ้นที่เมืองรามทาสปุระ โดยให้ชุดสระน้ำขนาดใหญ่ขึ้นมาให้ชื่อว่า อมฤตสระ (Immortal

<sup>1</sup> Noss David's. A History of the World's Religions, 1994 p. 83-85.

Pond) ทั้งได้ดำริจะสร้างวิหารขึ้นกลางสระน้ำด้วย

**ครุอรชุนเทพ** (พ.ศ. 2106-2149) ศาสดาองค์ที่ 5 ได้สร้างวิหารขึ้นกลางสระน้ำตามความประสงค์ของครุรามทาส โดยตั้งชื่อวิหารนี้ว่า หริมนเทียร ต่อมาพระราชารัษฎิตซิงห์ (พ.ศ. 2323-2342) แห่งแคว้นปัญจาบและศาสนิกได้รวบรวมทองคำตีแผ่นหุ้มหริมนเทียร จึงได้นามวิหารอีกนามหนึ่งว่า สุวรรณวิหาร (Golden Temple) ซึ่งงดงามมาก เป็นศิลปกรรมชั้นเอกของโลกแห่งหนึ่ง สุวรรณวิหารจะมีประตูทางเข้าอยู่ 4 ประตูด้วยกัน เพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่า ศาสนสถานศาสนาซิกข์ยินดีต้อนรับทุกคน ไม่มีชนชั้นวรรณะ นอกจากนี้ครุอรชุนเทพยังได้รวบรวมศาสนาของครุองค์ที่ 1 ถึงองค์ที่ 4 และของตัวเอง ตลอดทั้งคำสอนของนักปราชญ์ในศาสนาอื่นที่สำคัญมี รามนันทะ และกาปूर เข้าด้วยกันเป็นคัมภีร์เรียกว่า อาทิกรันธ ทั้งได้ออกระเบียบให้ซิกข์ทุกคนสละรายได้ 1 ใน 10 (ทศวันธ์) เข้าสมทบทุนกลางเพื่อใช้ในการกุศล ต่อมาศาสดาองค์นี้ถูกพระเจ้าเยฮานคีร์สั่งให้ประหารชีวิตแต่ก่อนถูกจับมาประหารชีวิต ท่านได้ประกาศให้ศาสนาซิกข์แยกตัวออกจากศาสนาฮินดูและศาสนาอิสลาม ประกาศว่าท่านไม่ใช่ฮินดูหรือมุสลิม ประกาศไม่ให้ศาสนิกบำเพ็ญพรตอดอาหารอย่างทั้ง 2 ศาสนาไม่ยอมนมัสการร่วมกับฮินดู ไม่จาริกไปยังเมืองเมกกะ ไม่สวดมนต์ต่อหน้ารูปเคารพ และไม่สวดบทสวดของมุสลิม

**ครุหริโควินท์** (พ.ศ. 2138-2188) ศาสดาองค์ที่ 6 ผู้เป็นบุตรของครุอรชุนเทพ ศาสดาผู้นี้เป็นองค์แรกที่สละพาดาบ และจัดตั้งกองทหารม้า 2,200 คน เนื่องจากถูกทางบ้านเมืองคุกคาม และแม้จะมีทหารม้าเพียง 2,200 คน แต่ก็สามารถเอาชนะกองทัพฝ่ายพระเจ้าชาห์ซันได้ทุกครั้ง และเนื่องจากสถานการณ์บังคับ จึงเป็นศาสดาองค์แรกที่ใช้ดาบสำหรับปกป้องรักษาบ้านเมืองและศาสนา ทั้งได้ใช้กาน้ำและดาบเป็นสัญลักษณ์แห่งอำนาจทางโลกและทางธรรมรวมกัน สัญลักษณ์นี้ได้ถือมาตลอดในหมู่ซิกข์จนถึงปัจจุบัน

**ครุหริชัย** (พ.ศ. 2173-2204) ศาสดาองค์ที่ 7 ท่านผู้นี้ได้ส่งเสริมกองทหารม้าทั้งได้ตั้งโรงพยาบาลตามจุดต่างๆ อีกทั้งขยายโรงครัวทานอีกด้วย ศาสดาผู้นี้มีเมตตาจิตสูง ชอบช่วยเหลือคนยากจน และทำให้ภคัททควัน นักบวชฮินดูเปลี่ยนมานับถือศาสนาฮินดูอีกด้วย

**ครุหริกริชัน** (พ.ศ. 2199-2207) ศาสดาองค์ที่ 8 ท่านได้รับสถาปนาเป็นศาสดาเมื่อมีอายุเพียง 5 ปี 6 เดือนเท่านั้น ชื่อนี้แสดงว่าอายุน้อยไม่จำเป็นต้องมีความสามารถน้อยเสมอไป โดยเฉพาะเรื่องจิตใจ อย่างเช่นพราหมณ์คนหนึ่งมาลองดีทำได้ว่าที่กัน ครุหริกริชันให้พราหมณ์ผู้นั้นไปพาใครมาก็ได้ แล้วท่านจะให้ผู้นั้นเป็นตัวแทนได้ว่าที่กับพราหมณ์ พราหมณ์

นั่นจึงได้นำศูทรคนหนึ่งชื่อ ชัจจุ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันว่าโง่เขลาเป็นที่สุดมาให้ ครูหรืกริชันได้ใช้ไม้เท้าของท่านแตะที่ตัวศูทรคนนั้นแล้วพูดว่า ชัจจุ เจ้าจงเป็นบัณฑิตจงเป็นผู้เชี่ยวชาญในการแปลภควัทคีตา จงตอบคำถามของพราหมณ์ผู้นี้ เป็นที่น่าอัศจรรย์ว่าชัจจุกลายเป็นบัณฑิตเฉลียวฉลาดขึ้นมาทันทีโต้ตอบกับพราหมณ์ได้เป็นอย่างดี

**ครูเตมบาหاتور** (พ.ศ. 2164-2218) ศาสตราองค์ที่ 9 ท่านได้ออกเผยแผ่ศาสนาทั่วทุกภาคในอินเดียเจริญรอยตามครูนาหนัก ทั้งได้ช่วยหย่าศึกทัพหลวงจากกรุงเดลีกับทัพของราชาธิบดีรามรัยแห่งไทยอาหม (พ.ศ. 2212) ได้สำเร็จ แต่บั้นปลายถูกพระเจ้าออรังเซบจับประหารชีวิต

**ครูโควินทสิงห์** (พ.ศ. 2209-2251) ศาสตราองค์ที่ 10 ซึ่งเป็นบุตรชายของครูองค์ที่ 9 ท่านเป็นศาสดาเมื่ออายุได้ 9 ปี ศาสตราผู้นี้ได้รับการศึกษาอย่างดีรู้หลายภาษา เช่น ภาษาอังกฤษ สันสกฤต และเปอร์เซีย เป็นต้น ท่านเป็นกวี เป็นนักรบและนักปกครอง อย่างเช่นท่านได้จัดระบบป้องกันเมืองอาหนันทปุระจากการถูกโจมตีได้สำเร็จ ท่านได้ปฏิวัติจิตใจชาวซิกข์ให้กล้าหาญทั้งได้บัญญัติกฎระเบียบให้ชาวซิกข์ปฏิบัติ เช่น ไม่ให้โกนผมโกนหนวดเคราตลอดชีวิต เป็นต้น จะได้ แตกต่างจากคนทั่วไป จะทำให้ชาวซิกข์นี้กำลังต่อสู้กับศัตรู และช่วยเหลือซึ่งกันและกันครู โควินทสิงห์ สอนว่าอำนาจและธรรมเป็นของคู่กัน หากมีแต่ธรรมไม่มีอำนาจรองรับก็ไม่มีประสิทธิผล ขาดการป้องกันรักษา และอำนาจที่ปราศจากธรรมก็เป็นทารุณกรรม นอกจากนี้ท่านยังได้แต่งคัมภีร์ขึ้นอีกคัมภีร์หนึ่ง โดยรวบรวมคำสอนของครูที่ผ่านมาบางท่าน และของท่านเองเข้าด้วยกัน เรียกว่าคัมภีร์ทสมครัมถ์ ศาสตราองค์นี้เป็นองค์สุดท้ายเพราะก่อนสิ้นชีวิต ท่านไม่ได้แต่งตั้งใครแทน โดยให้คัมภีร์ ครัมถสาหิบเป็นศาสดาแทน และหลังจากครูองค์ที่ 10 แล้วศาสนาซิกข์ก็เจริญบ้างเสื่อมบ้างตามแต่ผู้มีอำนาจในบ้านเมืองจะพึงเห็นอย่างไร แต่ส่วนใหญ่ก็ค่อยเจริญมาตามลำดับ จนมีศาสนิกมากกว่าศาสนิกศาสนาเซน และโซโรอัสเตอร์รวมกันเสียอีกด้วย

## 6.2 ประวัติศาสดา<sup>1</sup>

### 6.2.1 ชาติกำเนิดและปฐมวัย

ผู้ให้กำเนิดศาสนาซิกข์ คือ ครูนาหนัก นานักเกิด ณ หมู่บ้านตัลวันดิ (Talvandi) ซึ่งเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ปัจจุบันเรียกว่า “นังกานา สาหิพ” ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้เมืองละฮอร์

<sup>1</sup> Sikh Missionary. Sikh Religion, 1990 p. 7-10.

บนฝั่งแม่น้ำรวี ประเทศปากีสถานเมื่อวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2012 ตระกูลเป็นฮินดู วรรณะ พราหมณ์ บิดาชื่อกุล หรือเมห์ตากัลยาตาส มารดาชื่อตริปตะ มีฐานะยากจน มารดาเป็นผู้ เครื่องครัดในศาสนาบางส่วนบิดาเป็นข้าราชการชั้นผู้น้อยเงินเดือนต่ำคอยรับใช้ผู้ว่าราชการเมือง

เมื่อนานักเจริญวัยอายุได้ 7 ขวบ ก็ได้รับการศึกษาในสำนักของครูที่เป็นมุสลิม ตาม ประวัตินักกล่าวว่านานักเป็นคนมีสติปัญญา และช่างคิดอ่านตั้งแต่อยู่ในวัยเยาว์ สามารถแสดง ปัญญาความสามารถได้ถามความรู้เรื่องพระเจ้าต่อครูอาจารย์ได้ศึกษาศาสนาพราหมณ์หรือฮินดู มีความรู้แตกฉานในคัมภีร์พระเวท ต่อมาอีก 2 ปี ได้ศึกษาภาษาเปอร์เซีย (อิหร่าน) เพื่อ เรียนรู้ลัทธิคำสอนของโซโรอัสเตอร์ ผู้เป็นศาสดาของศาสนาโซโรอัสเตอร์ ยังผลให้นานัก สามารถแสดงวาทะโต้ตอบหลักศานากับคณาจารย์ผู้ใหญ่ได้ตั้งแต่นั้นเป็นเด็กอย่างเป็นทางการที่ หน้าอัศจรรย์ จนชาวซิกข์ได้มีความเชื่อกันในตอนหลังว่า ท่านครุฑานักศาสดาของตนสามารถ สั่งสอนคนได้ตั้งแต่อายุ 9 ขวบ

นานักเป็นคนมีนิสัยกว้างขวางอารีอารอบ ทั้งๆ ที่ตนเองก็ไม่ใช่ว่าเป็นคนร่ำรวย ชอบ แบ่งปันข้าวของเงินทองแก่ผู้อื่น จนเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในสังคมยุคนั้น ใฝ่การศึกษา เรื่องศาสนาเป็นชีวิตจิตใจไม่ชอบเป็นนักรบหรือค้าขาย หรือแม้แต่ตำแหน่งราชการชั้นสูง ที่ทางบ้านเมืองเสนอให้ก็ปฏิเสธ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีความมุ่งมั่นที่จะใช้หลักศาสนาเข้าแก้ไข สังคมที่แตกแยกขาดความสามัคคี พยายามที่จะค้นหาคำสอน เปรียบเทียบคำสอน และแก้ไข คำสอนให้ใช้ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น โดยได้รับแรงสนับสนุนช่วยเหลือในเรื่องนี้ จากพวกญาติพี่น้องและเพื่อนๆ เป็นอย่างดี

## 6.2.2 ชีวิตสมรส

เมื่ออายุ 14 ปี ได้สมรสกับหญิงผู้เป็นกุลสตรีชาวตัลวันทีชื่อ สุลักษณ์ี เมื่อแต่งงาน แล้วประมาณ 10 ปี มีบุตร 2 คน คือ ศรีจันท์ และ ลักษมีทาส ปรากฏว่าชีวิตสมรสช่วงหลังๆ หาความสุขได้ยาก เพราะนานักและภรรยา มีนิสัยและรสนิยมคนละแบบ นานักชอบความสงบ แต่ภรรยาชอบสนุกแบบโลกิยะวิสัย ส่วนนานักมีอัธยาศัยโหม่หม่อมไปในทางศาสนา พอใจแต่ง บทเพลงสรรเสริญพระเจ้า มีใจเมตตากรุณาโอบอ้อมอารีต่อคนยากจน โดยแบ่งปันสิ่งของที่มี อยู่ให้เป็นทานเสมอๆ เมื่อหาความสงบที่บ้านไม่ได้ ในที่สุดจึงตัดสินใจหนีภรรยาและลูกออกไปหาความสงบทางใจในป่า เมื่ออายุ 36 ปี

### 6.2.3 ได้ประสบการณ์ทางจิต

เมื่อนานักได้หนีลูกและภรรยาเข้าไปอยู่ในป่าเพื่อเข้าสมาธิหาความสงบทางจิต ไม่ช้าไม่นานวันหนึ่งเมื่อได้อาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาด จิตใจปลอดโปร่งดีแล้ว ได้นั่งสมาธิหาความสงบ ขณะที่นั่งสงบอยู่นั้นนักได้ประสบการณ์ทางจิตว่า ได้ตีมน้ำทิพย์ถ้วยหนึ่งจากพระเจ้า ข้อความในคัมภีร์ครันถะได้กล่าวเอาไว้ว่าพระเจ้าได้ประทานน้ำทิพย์ถ้วยหนึ่ง ซึ่งนักได้รับด้วยความสำนึกในพระคุณแล้วพระเจ้าได้รับสั่งกับนักกว่า “เราจะอยู่กับเจ้าเราจะทำให้เจ้ามีความสุขสงบ และจะทำทุกคนที่นับถือเราในเจ้ามีความสุขไปด้วย เจ้าจงออกจากที่แห่งนี้ไปจงไปข้างหน้า นึกถึงเรา สั่งสอนคนทั้งหลายเช่นเดียวกับที่เจ้ากระทำอยู่ จงทำโลกให้สะอาดระลึกถึงการทอ่งบ่นนามของเราไว้เป็นนิตย์ จงเป็นผู้มีเมตตา เป็นผู้สะอาด บูชาและกระทำใจให้เป็นสมาธิต่อไปเจ้าจงเป็นครู (ครู) ของคนทั้งหลาย” นักได้รับประสบการณ์ทางจิตดังกล่าวก็เกิดความมั่นใจในตนเอง ทั้งโสมนัสเป็นที่ยิ่ง และได้ชื่นชมกับประสบการณ์นั้น โดยอยู่ในป่าต่ออีก 3 วัน แล้วจึงได้เดินทางออกจากป่ากลับไปยังหมู่บ้านเดิมของตน

### 6.2.4 ออกสั่งสอนคน

เมื่อเดินทางถึงบ้านแล้วนักก็ลงมือปรึกษาท่านแก่คนยากจนเป็นการใหญ่ ทั้งช่วยเหลือคนไข้ได้ป่วยด้วยการให้ยา และช่วยรักษาพยาบาลเป็นบูรพกิจ หลังจากนั้นก็ได้ครองเครื่องแบบเป็นนักพรตเที่ยวสอนคนยังถิ่นต่างๆ และเหตุการณ์ในสมัยนั้นการปกครองบ้านเมืองก็เลวร้ายไม่มีระเบียบ ไม่มีความยุติธรรมผู้มีอำนาจข่มเหงผู้น้อย ศาสนิกตียุติธรรมไม่มีความทรงธรรม ผู้ครองเมืองเป็นนักประหาร ความสัตย์ไม่มีในหมู่ชน โรคภัยไข้เจ็บระบาดความสุขและความสงบไม่มี นักตั้งตัวเป็นครูเที่ยวสั่งสอนคน ตั้งตัวเป็นแพทย์พยาบาลคน และเที่ยวแนะนำให้ความยุติธรรมแก่คนทั้งหลาย ให้คนทั้งหลายมีศีลธรรม มีความจงรักภักดีต่อพระเจ้าพระองค์เดียว

การปฏิบัติต่อมา ครูหานักเป็นทั้งมุสลิมและฮินดู แสดงตัวเป็นมุสลิมและฮินดูในขณะเดียวกัน เห็นได้จากเครื่องแต่งตัวในเวลาออกสั่งสอนคน ครูหานักสวมเสื้อสีหมากสุก อันเป็นสีสำแดงอิสราภาพตามลัทธิฮินดู แขนงลูกประคำทำด้วยกระดูกไว้ที่คอ และเจิมหน้าด้วยหญ้าฝรั่นตามแบบของฮินดู แต่ขณะเดียวกันสวมหมวกตามแบบมุสลิม เครื่องหมายการแต่งตัวที่นักแสดงดังนี้ เพื่อน้อมนำศาสนิกทั้งสองฝ่ายได้รับคติเป็นกลางไม่ยึดเอาศาสนาใดศาสนาหนึ่ง อันเป็นเหตุแห่งการรังเกียจเคียดแค้นทั้งสองฝ่าย ครูหานักสอนว่า “ซิกข์เป็น

ศาสนาของคนทั้งหลาย พระเจ้าเป็นผู้ปราศจากภัย ปราศจากเวร ไม่ใช่เป็นผู้ทำลาย เป็นผู้สร้าง เราไม่มีพระเจ้าสำหรับชาวมุสลิม เรามีพระองค์เดียวองค์หนึ่งผู้เป็นเจ้าโลกทั้งสิ้น พระองค์ไม่ทรงโปรดบรรณหรือลี หรือลัทธิอันแยกบัญญัติออกไปแต่ละอย่าง พระองค์ไม่มีการเกลียด ไม่มีการทางแข่ง ทรงสาป เหมือนพระเจ้าองค์อื่นๆ”

“พระเจ้าของเรา พระองค์ไม่มี (อายุ) จำกัด พระองค์ยังทรงความเป็นอยู่จริงแม้ในเวลาปัจจุบัน พระองค์ไม่มีกำเนิด ทรงดำรงอยู่โดยลำพังพระองค์เอง เราย่อมเข้าถึงพระองค์ด้วยความอนุเคราะห์ของครูบาอาจารย์ (ได้แก่ ตัวครุณานักเป็นปฐม)”

“พระเจ้าของเราไม่มีใครทรงแต่งตั้ง พระองค์ประทับอยู่โดยลำพังพระองค์เดียว ไม่มีสิ่งใดครอบงำพระองค์ปราศจากความตาย ปราศจากความเกิด ปราศจากชาติตระกูล เป็นผู้ซึ่งใครหยังรู้มิได้ ปราศจากรูปและลักษณะ ข้าพเจ้าเข้าหาพระองค์ก็ได้พบพระองค์ภายในสิ่งอันประกอบด้วยรูปทุกอย่าง”

ทั้งนี้ เพราะต้องการให้มุสลิมและฮินดูซึ่งกำลังวิวาทกันด้วยเรื่องเชื้อชาติและศาสนาสัมพันธ์เข้าด้วยกัน ในฐานะที่ตนเป็นฮินดู ครุณานักจึงพยายามสอนให้พวกมุสลิมเลื่อมใสในโอวาทของตนให้มากที่สุด ครุณานักได้ศิษย์มุสลิมสำคัญคนหนึ่งชื่อ มารทาน (Mardana) ซึ่งเคยเป็นนักดนตรี ศิษย์ผู้นี้ใช้ศิลปะดนตรีเป็นกำลังสั่งสอนของอาจารย์เป็นอันมาก อาจารย์กับศิษย์ออกเดินทางสั่งสอนไปตามหัวเมืองต่างๆ ในชมพูทวีปภาคเหนือ อันเป็นแหล่งกลางของศาสนาฮินดู จนขึ้นไปถึงแคว้นแคชเมียร์ในปัจจุบัน ได้สั่งสอนคนตามเมืองต่างๆ ตลอดเวลา 12 ปี ได้มีผู้เลื่อมใสนับถือเป็นอันมาก นับว่าได้ผลตามความมุ่งหมาย ได้กลับมาและสั่งสอนผู้คนที่ถิ่นกำเนิดระยะหนึ่ง แล้วได้ออกเดินทางสู่อินเดียภาคใต้จนถึงแคว้นมัทธา รา อันเป็นศูนย์กลางของศาสนาเชน ข้าพเจ้าไปถึงเกาะลังกา นอกจากนี้ยังมีแหล่งสำคัญที่สุดที่ครุณานักเดินทางไปสั่งสอนลัทธิ “สามัคคี เสมอภาค ศรัทธา และความรัก” ของตน คือ ประเทศอาระเบีย ครุณานักเดินทางไปสั่งสอนถึงนครเมกกะ อันเป็นศูนย์กลางของศาสนาอิสลาม ครุณานักได้ชื่อว่า เป็นศาสดาชาวอินเดียคนแรกที่เดินธุดงค์ไปถึงนครเมกกะ ออกจากนครเมกกะ ครุณานักเดินทางสั่งสอนเรื่อยไปถึงนครเมดิเนะ ผ่านเข้าไปจนถึงนครแบกแดดในแผ่นดินอิรัก ที่นั่นครุณานักสั่งสอนอีกครั้งหนึ่ง ผู้ฟังทั้งหมดเป็นมุสลิม ระหว่างสั่งสอนมีผู้ตะโกนถามว่า ท่านเป็นใคร ท่านนับถือศาสนาประเภทไหน? ครุณานักตอบว่า “ข้าพเจ้าคือ ครู ข้าพเจ้าเดินทางมาถึงที่นี่เพื่อนำสิ่งสวัสดิ์มาให้ประชาชน ข้าพเจ้าปฏิบัติเสถียรในศาสนาต่างๆ ทั้งหมด ข้าพเจ้าไม่นับถือในกายใด พระเจ้าองค์หนึ่งองค์เดียวเท่านั้นเป็นที่นับถือของข้าพเจ้า ข้าพเจ้านับถือพระองค์ในแผ่นดินนี้ ในสวรรค์ และในที่ทั้งปวง” ในระหว่างการเดินทางไปสั่งสอนนี้ นานักเคยผจญภัย

เคยถูกทำร้าย และเคยได้รับโทษจากผู้มีอำนาจ แม้จะเผชิญกับอุปสรรคเหล่านี้สักปานใดก็ตาม คุณน้าก็มิได้ย่อท้อเป็นผู้ประกอบด้วยขันติธรรมและเมตตาธรรมตลอดมา นับเป็นเวลานานถึง 35 ปี สามารถทำให้ชาวมุสลิมและชาวฮินดูเคารพเลื่อมใสเป็นจำนวนมาก ทำให้เขาเหล่านั้นมีความรักสงบและมีความสมัครสมานสามัคคีกัน เป็นการบรรลุมรดกประเสริฐสมความมุ่งหมาย ดังหลักคำสอนเรื่อง สามัคคี ความรัก ศรัทธา และเสมอภาค ที่ศาสนานี้เน้นมาก

## 6.2.5 บั้นปลายชีวิต

ในบั้นปลายแห่งชีวิตของคุณน้า แม้ว่าคุณน้าจะหนุ่มแบบนักพรต แต่ก็มิได้ดำเนินชีวิตนักบวช (ศาสนาซิกข์ไม่มีนักบวช) ท่านครุยังคงอยู่กับบุตรภรรยาของท่าน เมื่ออายุได้ 71 ปี สภาพร่างกายสังขารดูเหมือนจะเปลี่ยนแปลงไปมาก จนกระทั่งคุณน้ารู้ตัวว่าจะอยู่ต่อไปอีกไม่นาน อวสานแห่งชีวิตก็คืบคลานเข้ามาใกล้ทุกขณะ คัมภีร์ครันถะได้พรรณนาช่วงชีวิตตอนนี้อย่างที่ คุณน้ารู้วสานของตน เมื่อเวลาใกล้เข้ามา ได้มอบภาระงานให้แก่อัศวกรสวคนหนึ่งชื่อ ลานา บางแห่งเรียกว่า ไกลาห์นา ความจริงคุณน้าก็มีความตั้งใจจะมอบงานต่างๆ ให้บุตรชาย แต่บุตรชายเป็นผู้มีบาป เครื่องครัดในลัทธิฮินดู ไม่สามารถเปลี่ยนใจมานับถือลัทธิของบิดาได้นับว่าเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้คุณน้าไม่ค่อยสบายใจเท่าไรนักเมื่อใกล้จะถึงวสานกาล ในคัมภีร์ครันถะได้แสดงความในลักษณะปาฏิหาริย์ไว้ว่า คุณน้าเหนื่อยอ่อนมาก ได้เข้าไปพักใต้ต้นพฤกษาแห่งต้นหนึ่งที่ตำบลคาเตปุระ แคว้นปัญจาบ ขณะนั้นพฤกษาแตกออกดอกใบเขียวสดไปเต็มต้น ต้อนรับและบูชาท่านครุให้เห็นเป็นอัศจรรย์ มีสาวกที่เป็นมุสลิมและฮินดู เข้าประชุมกันคับคั่งเพื่อคอยพยาบาล เมื่อไม่มีหวังว่าชีวิตของอาจารย์จะยืนยาวต่อไป สวกรฝ่ายมุสลิมจึงกล่าวขึ้นว่า ถ้าอาจารย์ถึงวสานจะนำศพไปฝังตามพิธีมุสลิม สวกรฝ่ายฮินดูได้ยืนกรานไม่ยอม คำนวว่าจะขอเป็นเจ้าภาพประกอบพิธีศพของอาจารย์ตามธรรมเนียมของฮินดู คือเผา ท่านครุได้ยืนสวกรโต้เถียงกัน จึงห้ามมิให้วิวาทกัน ขอให้พวกสวกรฝ่ายฮินดูนำดอกไม้มาวางไว้ข้างศพเบื้องต้น ให้พวกมุสลิมนำดอกไม้ไว้ข้างซ้าย รอไปจนถึงรุ่งขึ้นจากเวลาลึนลมดอกไม้ของใครบานก่อนให้ศพตกเป็นของฝ่ายนั้น ต่อจากนั้นสั่งให้สวกรสาธยายมนต์ ส่วนตนเองชักผ้ารองพื้นคลุมร่างมิดชิด ตั้งสติมุ่งหน้าต่อพระผู้เป็นเจ้า มีอัศวกรสวกรนั่งอยู่ข้างๆ พร้อมด้วยสวกรเหล่านี้ จนกระทั่งรุ่งเช้าสวกรเปิดผ้าคลุมนั้นออก ปรากฏว่าร่างของอาจารย์หายไป และดอกไม้ทั้งซ้ายขวาบานขึ้นพร้อมกัน เป็นอัศจรรย์ สวกร 2 ฝ่ายทำพิธีโดยปราศจากศพอาจารย์ ก่ออนุสาวรีย์เป็นปูชนียสถานไว้ตรงบริเวณวสานของอาจารย์แห่งหนึ่ง และที่ฝังแม่น้ำราวีอันเป็นแหล่งกำเนิดของอาจารย์อีกแห่งหนึ่ง

เพื่อให้มีผู้เป็นศาสตาสืบต่อเนื่องกันมา ไกลาห์หรือลาหิษา ซึ่งได้รับมอบหมายจาก  
 ครูนาหนัก ปฐมศาสตาให้เป็นผู้รับช่วง ก็ได้เป็นศาสตาดองค์ที่ 2 มีชื่อว่า ครูอังคัต ต่อจากครูอังคัต  
 ก็ได้ทำนครูอมรทาสเป็นศาสตาดองค์ที่ 3 ต่อจากครูอมรทาสก็มีศาสตาดองค์ที่ 4 คือ ครูรามทาส  
 ต่อจากครูรามทาสก็มีศาสตาดองค์ที่ 5 คือ ครูอรชุน ถัดจากครูอรชุนก็ได้ทำนครูหริโควินท์เป็น  
 ศาสตาดองค์ที่ 6 ถัดจากศาสตาดองค์ที่ 6 ก็ได้ทำนครูหริไรเป็นศาสตาดองค์ที่ 7 ถัดจากองค์ที่ 7  
 เป็นครูองค์ที่ 8 คือ ครูหริกิษันเป็นศาสตา ถัดจากองค์ที่ 8 ก็ได้ทำนครูเทพาหาทุระเป็น  
 ศาสตาดองค์ที่ 9 และต่อมาได้ทำนครูโควินทสิงห์เป็นศาสตาดองค์ที่ 10 และเป็นองค์สุดท้าย ต่อ  
 จากนั้นก็ไม่ได้มีการแต่งตั้งใครเป็นศาสตาดอีก และได้ถือเอาคัมภีร์ (ครันณะ) เป็นศาสตาดแทน  
 สืบต่อมาจนกระทั่งทุกวันนี้

ถ้าว่าโดยปี พ.ศ. แห่งการดำรงตำแหน่งศาสตาดของศาสนาทั้ง 10 องค์ มีดังนี้

1. ครูนาหนัก เป็นศาสตาดระหว่าง พ.ศ. 2046 - 2081  
(นับแต่ปีที่ออกสั่งสอน)
2. ครูอังคัต เป็นศาสตาดระหว่าง พ.ศ. 2081 - 2095
3. ครูอมรทาส เป็นศาสตาดระหว่าง พ.ศ. 2095 - 2117
4. ครูรามทาส เป็นศาสตาดระหว่าง พ.ศ. 2117 - 2124
5. ครูอรชุน เป็นศาสตาดระหว่าง พ.ศ. 2124 - 2149
6. ครูหริโควินท์ เป็นศาสตาดระหว่าง พ.ศ. 2149 - 2181
7. ครูหริไร เป็นศาสตาดระหว่าง พ.ศ. 2181 - 2207
8. ครูหริกิษัน เป็นศาสตาดระหว่าง พ.ศ. 2207 - 2218
9. ครูเทพาหาทุระเป็นศาสตาดระหว่าง พ.ศ. 2218 - 2229
10. ครูโควินทสิงห์ เป็นศาสตาดระหว่าง พ.ศ. 2229 - 2250

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2250 จนกระทั่งปัจจุบัน ถือคัมภีร์ครันณะเป็นศาสตาด

### 6.3 คัมภีร์ในศาสนา

ศาสนาซิกข์มีคัมภีร์ที่สำคัญคือ ครันณะ สาหิบ คำว่าครันณะ ตรงกับภาษาบาลีว่าคันณะ แปล  
 ว่า คัมภีร์ ส่วนคำว่าสาหิบ แปลว่า พระ ดังนั้นครันณะ สาหิบ แปลว่า พระคัมภีร์นั่นเอง ฝรั่ง  
 เรียกคัมภีร์ครันณะ สาหิบ ว่า The Lord Book ก็คัมภีร์ครันณะ สาหิบ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1. **อาทิกรันถะ สาหิบ** แปลว่าพระคัมภีร์แรก คัมภีร์นี้ครูอรชุน ศาสตราจารย์ที่ 5 ได้จัดทำขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2147 โดยรวบรวมคำสอนของครูองค์ก่อนๆ ตั้งแต่ครูนาหนักจนถึงตัวท่านเอง รวมทั้งคำสอนของนักปราชญ์ในศาสนาฮินดูคือ รามันนทะ และนักปราชญ์ในศาสนาอิสลามคือ กาบิรี อยู่ด้วย

2. **ทสมครันถะ สาหิบ** แปลว่าพระคัมภีร์ที่ 10 คัมภีร์นี้ครูโควินทสิงห์ ศาสตราจารย์ที่ 10 เป็นผู้จัดทำขึ้นโดยการรวบรวมคำสอนของครูองค์ก่อนบางองค์และของตัวท่านเองไว้รวมกัน

คัมภีร์ครันถะ สาหิบ เป็นคำร้อยกรอง เป็นบทกวี มีทั้งหมดประมาณ 29480 โศลก เป็นคำฉันท 31 ประเภท ใช้ภาษาในการเขียนถึง 6 ภาษา มี ปัญจาปี มุลตานี ฮินดี มราठी ปรากฤต และเปอร์เซีย ที่เป็นอย่างนั้นก็เพราะ ใครถนัดภาษาไหนก็ใช้ภาษานั้นเขียน จึงมีน้อยคนนักที่สามารถอ่านพระคัมภีร์ครันถะ สาหิบให้จบได้ ปัจจุบันชาวซิกข์ได้เก็บคัมภีร์ครันถะ สาหิบไว้ในสุวรรณวิหาร ซึ่งตั้งอยู่กลางสระน้ำชื่อ อมฤตสระ (Amritsar) ในแคว้นปัญจาบ ซึ่งถือเป็นปูชนียสถานและเป็นศูนย์กลางของศาสนาซิกข์ ชาวซิกข์ถือว่าคัมภีร์ครันถะสาหิบเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์เปรียบเสมือนพระเจ้าจึงเฝ้าปฏิบัติดูแลเป็นอย่างดีเช่นหุ้มห่อพระคัมภีร์ด้วยผ้าดีนราคาแพง ประดิษฐานบนแท่นภายใต้ฉัตรและภายในม่านที่ปักด้วยเกล็ดเพชร ครั้นถึงเวลาเย็นเจ้าหน้าที่จะอัญเชิญพระคัมภีร์เข้าไปประดิษฐานไว้บนตั้งทองในห้องพิเศษ ครั้นถึงเวลาเช้า ก็อัญเชิญออกมาประดิษฐาน ไว้ในม่านตามเดิม คอยดูแลไม่ให้คนมาจับต้องและไม่ให้ฝุ่นละอองมาเกาะ

## 6.4 หลักคำสอนที่สำคัญ

ศาสนานี้ถือว่าพระเจ้ามีองค์เดียว ไม่เป็นพระเจ้าของศาสนาใดโดยเฉพาะ แต่เป็นสากล ทรงพระนามว่า “วาเฮคุรุ” พระองค์ไม่มีลักษณะเหมือนคนดังพระเจ้าของฮินดู ไม่มีรัก ไม่มีชัง ดังพระเจ้าของอิสลามหรือคริสต์ ทรงเป็นสัตยเทพ ทรงความเป็นเอก เป็นอนันตตะ เป็นวิญญูเทพ ทรงสถิตอยู่ทั่วไป ทรงมีพระกรุณาในสรรพสัตว์เท่ากัน

การที่ท่านครูนาหนักตรัสว่า “ในโลกไม่มีใครเป็นฮินดู ไม่มีใครเป็นมุสลิม เป็นต้น” นี้ย่อมประกาศให้รู้ว่า ไม่มีพระเจ้าโดยเอกเทศ ไม่มีวรรณะ เชื้อชาติใดชาติหนึ่งในมนุษย์

สำหรับหลักคำสอนในศาสนาสิ่ง<sup>1</sup> ที่สำคัญที่จะนำมากล่าวในที่นี้พอเป็นสังเขปมีดังนี้

<sup>1</sup> Sikh Missionary. Sikh Religion, 1990 p. 252-253.

### 6.4.1 องค์ไตรรัตน์

องค์ไตรรัตน์หรือองค์ 3 ประการ อันเป็นสิ่งสูงสุดในศาสนาซิกข์ คือ

1. พระเจ้า
2. ศรีคือหลักธรรม
3. อกาลคือความแน่นอนของพระเจ้า

### 6.4.2 ศิล 5 ประการ

เรื่องศิลปะ ศุรุโควินทสิงห์ตั้งกฎไว้อย่างหนึ่ง เรียกว่า “ศิลปะ 5” อันขึ้นต้นด้วยอักษร ก. คือ

1. เกศ คือ เอาผม หนวด เคราไว้ จะโกนไม่ได้
2. กังขา คือ จะต้องมิหิวเสียบหรือปักไว้ที่ผมเสมอ ขาดไม่ได้
3. กรา คือ จะต้องมิมีตพกประจำตัว (บางที่ใช้กำไลเหล็กสวมข้อมือ)
4. กิรปาน คือ จะต้องมิมีตาบประจำตัว
5. กฉา คือ จะต้องมิมีกางเกงขาสั้นโดยนุ่งไว้ข้างในประจำ

และมีหลักจะต้องปฏิบัติเพิ่มเติมอีก 4 ประการ คือ

1. ไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มหน้าเมา
2. ไม่บริโภคเนื้ออย่างอิสลาม
3. ไม่ตัดผม ไม่โกนหนวด
4. ไม่แต่งกายหรือไม่ร่วมประเพณีกับมุสลิม

ศิลปะทั้ง 5 ข้อนั้นเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าเนื่องจากการรบทั้งสิ้น แม้แต่การสวมกำไลเหล็กหรือมีตพกประจำตัวก็ให้รู้ว่าเป็นพวกเดียวกันหรือต้องมีอาวุธไว้เพื่อป้องกันตนเอง และเป็นเครื่องเตือนใจให้เข้มแข็งเหมือนเหล็ก

### 6.4.3 หลักธรรมประจำชีวิตหรือศิลปะ 21 ประการ

ศุรุโควินทสิงห์เป็นผู้ริเริ่มลัทธิศิลปะกลุ่มในศาสนาซิกข์นี้ และเป็นผู้ริเริ่มประกอบพิธีให้ผู้เข้ามาเป็นสานุศิษย์ด้วยพิธีประพรมน้ำมนต์ และวิธีให้ดื่มหน้าอันศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมีตาบไขไว้เป็นเครื่องหมายว่า ผู้ดื่มต้องเป็นผู้กล้าหาญ น้ำดื่มนี้เรียกว่า “น้ำอมฤต” ผู้ได้ดื่มเท่ากับถึงความบริสุทธิ์ (خالสา) พร้อมทั้งจะออกรบเพื่อจรรโลงชาติศาสนา

เมื่อตีมน้ำอมฤตแล้ว ชาวซิกข์ทุกคนจะต้องถือศีล 21 ข้อ เป็นศีลประจำชีวิตของ ศาสนิกชนทุกคน คือ

### ก. ข้อปฏิบัติ

1. ให้นำถือศาสดาทุกองค์เป็นบิดา และถือว่าตนเป็นบุตรของบิดา
2. ให้ถือว่าเมืองปาตลีบุตร (ปัตนะในปัจจุบัน) ที่โควินทสิงห์เกิดกับเมืองอานันทपुर (ที่โควินทสิงห์หลบไปตั้งหลักที่ออรบเซยเมื่อรบแพ้) ว่าเป็นเมืองที่ศักดิ์สิทธิ์
3. ให้ยกเลิกการถือชั้นวรรณะ
4. ให้สละชีพในสนามรบ
5. ให้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 3 ประการ คือ 1. สัจจะ (พระเจ้า) ศรี (ธรรมะ) อกาล (ความเที่ยงแท้ของพระเจ้า) 2. ศาสโนวาท (คัมภีร์อาทิกรันถะและทัสเวน ปาทสาหิพ) 3. ความบริสุทธิ์
6. ให้มีศีลอันเป็นสัญลักษณ์ 5 คือ เกศ กังฆา กฉา กิรปาน และกรรา พวกซิกข์ที่อยู่ในต่างประเทศต้องมีมิดเล็กยาว 2 นิ้วเสียบไว้ที่ผม
7. ให้มีชื่อลงท้ายว่าสิงห์ (คือ ให้กล้าหาญดังสิงโต)
8. ให้ฝึกขี่ม้า ฟันดาบ มวยปล้ำ เป็นนิตย
9. ให้ถือคติว่าตนเกิดมาเพื่อช่วยเหลือเปลื้องทุกข์ให้ผู้อื่น
10. ให้นอบน้อมพระเจ้าและต้อนรับแขกโดยถือว่าเป็นเรื่องจำเป็น

### ข. ข้อห้าม

11. ห้ามมิให้ซิกข์กับซิกข์วิวาทกันเอง
12. ห้ามมิให้พูดปด
13. ห้ามทำผิดในเรื่องกามารมณ์ โสภ โกรธ หลง
14. ห้ามคบคนที่เป็นปฏิปักษ์ต่อศาสนา
15. ห้ามคบคนที่ไม่ส่งเสริมการกุศลชาติ
16. ห้ามนิยมใช้สีแดง เช่น เสื้อแดง หมวกแดง
17. ห้ามแก้ผ้าโปกศรีษะออก นอกจากเวลาอาบน้ำ

18. ห้ามเล่นการพนันทุกชนิด
19. ห้ามตัดผม โกนหนวด โกนผม โกนเครา
20. ห้ามเกี่ยวข้องกับบุคคลที่เบียดเบียนศาสนา
21. ห้ามแต่งกายหรูหราไร้สาระ

นอกจากนี้ยังมีคำสอนพื้นฐานของศาสนาซิกข์ที่ควรกล่าวถึงอีกดังนี้คือ

**1. สามัคคี** คือ ความกลมเกลียวไม่ขัดแย้งกัน กลุ่มชนใดที่มีความขัดแย้งแข่งดีกัน จะเสียประโยชน์ทั้งสองฝ่าย ทั้งฝ่ายแพ้ซึ่งเสียประโยชน์อย่างไร้เกียรติ และฝ่ายชนะแม้จะได้ รับประโยชน์ แต่ก็ได้รับความเสียหายเช่นกันอันเป็นความเสียหายอย่างมีเกียรติ สังคมที่ดีต้อง สามารถประนีประนอมกันได้

**2. เสมอภาค** คือ แหล่งกำเนิดของพลัง สังคมใดก็ตามที่ไม่มี การแบ่งเพศและชั้นวรรณะ คนในสังคมนั้นจะช่วยกันสรรสร้างสังคมจนบรรลุถึงความเจริญงอกงาม ภัยตรงข้าม การแบ่งชั้นวรรณะเป็นการทอนกำลังของตนลงไป

**3. ศรัทธา** คือ ความเชื่อมั่นในพระเจ้าผู้เป็นเอกเอนก การจะทำให้บุคคลมีความกล้าหาญ อดทน และวิริยะอุตสาหะ เมื่อทำอะไรก็สำเร็จลุล่วงด้วยดี

**4. ความรัก** คือ พลังที่ประสานให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสุข แต่ความโกรธ ความเกลียดเป็นพลังบ่อนทำลายสังคมทำให้เกิดทุกข์ เกิดโทษ ในกลุ่มชนนั้นๆ

หลักธรรมทั้ง 4 ตามที่กล่าวมานี้ จะช่วยให้บุคคลบรรลุถึงทางแห่งความรอด และในขณะเดียวกันจะต้องหลีกเลี่ยงความชั่วให้ห่างไกลความชั่วที่ทำให้เกิดโทษ เกิดบาปมี 5 อย่าง คือ

**1. ตัณหา** คือ ความอยาก อันเป็นกิเลสนอนเนื่องในสันดานของมนุษย์ทุกคน จึงอยากที่จะละได้เว้นแต่ผู้มีคุณธรรมขั้นสูงเท่านั้นที่ละได้ ดังนั้น ศาสนาซิกข์จึงอนุญาตให้ผู้ครองเรือนอยู่ร่วมเป็นสามีภรรยากันได้ แต่ห้ามประพฤติดีในกาม ไม่เป็นชู้หรือนอกใจภรรยาหรือสามีของตน

**2. ความโกรธ** เป็นบ่อเกิดแห่งการทะเลาะวิวาท ดังนั้นบุคคลจะต้องมีขันติเข้ามาควบคุม และรู้จักการให้อภัย

**3. ความโลภ** คือ ความอยากได้เงินทอง หรือ ความรักที่ต้องการผลกำไร เงินทองที่หามาได้ด้วยแรงงานบริสุทธิ์เป็นสิ่งที่ถูกต้องในศาสนาแต่ความอยากได้เงินทองที่เกินพอดีเป็น

สิ่งต้องห้ามในศาสนา ความพอใจและความสันโดษจะช่วยควบคุมกิเลสตัวนี้ได้อย่างดี

**4. ความหลง** คือ ความไม่รู้จักจริงและเชื่อในสิ่งผิดๆ เพราะไม่ใช้ปัญญาใคร่ครวญ จึงเกิดการตัดสินใจผิดพลาดทำให้เกิดทุกข์ตามมา กิเลสตัวนี้มาจากความยึดมั่นถือมั่นจนเกินไป

**5. อหังการ** เป็นกิเลสที่ชั่วร้ายที่สุด เพราะทำให้เกิดความอิจฉาริษยา ความจองหอง อวดดี ยกตนข่มท่าน ทำให้เกิดความแตกสามัคคี ชาวสิกข์ที่ดีจะต้องอ่อนน้อมถ่อมตน ให้อภัย และมีเมตตากรุณา

ชาวสิกข์เชื่อว่าการปฏิบัติของบุคคลมีผลต่อภพที่จะต้องเผชิญหลังจากละร่างในภพนี้แล้วการปฏิบัติตามคำสอนในศาสนา จะส่งผลตามลำดับขั้นตั้งแต่ขั้นต้นจนถึงขั้นสูงสุด การปฏิบัตินี้เรียกว่า “ขั้น” มีดังต่อไปนี้ คือ

**1. ธรรมขั้น** คือ หน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ ได้แก่ การทำดี มีความยุติธรรม เป็นอาณาจักรแห่งการกระทำ

**2. ญาณขั้น** คือ การใช้ความรู้ในการประกอบกิจการเพื่อความยิ่งใหญ่ในขั้นนี้เป็นอาณาจักรแห่งปัญญา

**3. สรมขั้น** หรือ ทรราชขั้น เป็นอาณาจักรแห่งมหาปิติ (Ecstasy) ในภพนี้มีแต่ความบันเทิง ปราศจากความทุกข์ได้อย่างนั้น มีแต่ความสวยงาม

**4. กรรมขั้น** เป็นอาณาจักรแห่งกำลังทางจิต เป็นภพแห่งอำนาจ ผู้ปฏิบัติได้ถึงขั้นนี้จะปราศจากความกลัวใดๆ มีความเป็นนิรันดร มีพลังเหมือนผู้มีกายทิพย์

**5. สัตยขั้น** เป็นอาณาจักรแห่งสัจจะ เป็นภูมิสุดท้ายที่บุคคลใดสามารถบรรลุถึงขั้นนี้แล้วจะหลอมตนเองเข้าเป็นหนึ่งเดียวกับพระเจ้า

#### 6.4.4 การเข้าถึงนิรวาณ

นิรวาณนั้นอันบุคคลอาจบรรลุได้ด้วยการเพ่งพระเจ้า มีความจงรักภักดี และศรัทธา เปล่งวาจาอยู่เสมอถึงพระนามของพระองค์ และโดยการปฏิบัติตามคำสั่งของครู หรือศาสดาแห่งศาสนานั้น

#### 6.4.5 พระเจ้าผู้เป็นอันติมสัจจ์

ศาสนาสิกข์มีความเชื่อว่าพระเจ้านั้นมีเพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น พระองค์ทรงเป็น

ลัทธิธรรมอันสูงสุดที่ไม่มีป้อเกิด เพราะพระองค์ทรงเป็นป้อเกิดของสิ่งทั้งหลาย ทรงเป็นจุดหมายสุดท้ายที่สิ่งทั้งหลายทั้งปวงต้องกลับมาสู่พระองค์ พระองค์ทรงเป็นอมตะ มีชีวิตนิรันดรกาล พระองค์ไม่มีรูปร่างที่มนุษย์จะมองเห็นได้ด้วยตาเนื้อ อีกทั้งยังเป็นสิ่งไม่สามารถคิดและเข้าใจได้ง่าย พระองค์จึงไม่ใช่สิ่งทีใครจะอธิบายได้ พระองค์มีอำนาจมหาศาล มีความยิ่งใหญ่และสมบูรณ์จนหาที่สุดมิได้ ทรงประทับอยู่ในชนทุกชั้น ทุกเพศ ทุกวัย ทุกเชื้อชาติ เรารู้จักพระองค์ได้โดยผ่านสิ่งสร้างต่างๆ ที่พระองค์ได้สร้างขึ้นมา สิ่งที่มีรูปร่างจำกัดเหล่านี้จึงไม่สามารถที่จะเชิดชูให้เป็นพระเจ้าได้ เพราะพระเจ้าที่แท้จริงนั้นพระองค์เป็นสิ่งที่ไร้รูปหาขอบเขตมิได้ และยากที่จะใช้เหตุผลธรรมดาในการเข้าถึงพระองค์ นอกจากการปฏิบัติตามทางแห่งความรอด (Salvation) ซึ่งเป็นวิธีปฏิบัติในทางจิตใจให้ถึงซึ่งความสะอาดบริสุทธิ์ ด้วยการสวดมนต์และรำลึกถึงพระองค์อย่างมีสติอยู่เสมอ และตลอดเวลาเพื่อพระองค์จะได้ตรารั้งอยู่ในหัวใจ และเมื่อถึงเวลานั้นแล้วจิตที่ไม่บริสุทธิ์จะเปลี่ยนแปลงไปสู่ความบริสุทธิ์สะอาด เปรียบเสมือนแก้วน้ำที่เต็มไปด้วยน้ำสกปรก เราจะต้องเทน้ำเสียทิ้งไปก่อน แล้วจึงเติมน้ำที่สะอาดบริสุทธิ์เข้ามาแทนที่ ชิกซ์เรียกพระเจ้าว่า “กรตปุรค์” ซึ่งหมายถึงพระเจ้าผู้สร้างโลกและสรรพสิ่ง นอกจากนี้ชิกซ์ อาจจะเอ่ยถึงพระองค์โดยใช้คำต่อไปนี้

**เอกโองการ (IK ONGKAR)** หมายถึง พระผู้เป็นหนึ่งเดียว ทรงเป็นอันติมสัจจอยู่เหนือคำอธิบายใดๆ และอยู่เหนือความเข้าใจของมนุษย์

**ลัตยนาม (SAT NAAM)** หมายถึง พระเจ้าผู้เป็นความจริง ทรงมีอยู่จริงและเป็นเหตุของทุกสิ่ง

**นිරภาวะ (NIR BHAU)** หมายถึง พระเจ้าผู้หมดความกลัวใดๆ เพราะพระองค์เป็นเจ้าของสากลโลก

**นිරไวระ (NIRVAIR)** หมายถึง ผู้ปราศจากข้าศึกทั้งปวงและปราศจากซึ่งความเกลียด

**อกาลมูรติ (AKAAL MOORAT)** หมายถึง พระผู้อยู่เหนือกาลเวลา ทรงเป็นอมตะ

**อโยนิ (AJOONI)** หมายถึง พระผู้ปราศจากอูบัติ ไม่มีการอูบัติในภพใด เพศใด และอาการใดๆ ทั้งสิ้น

**แซบั้ง (SAI BHANG)** หมายถึง การไม่เกิดอีกเพราะพระองค์เป็นเอกภพ โดยพระองค์เองหรือทรงมีทรงเป็นอยู่ด้วยพระองค์เอง (Self - Existent)

**คุรุประสาท (GUR PARSAAD)** หมายถึง ความปราณีที่พระองค์มีต่อคุรุ จึงเปิดเผยพระองค์ออกมาและโดยความปราณีของท่านศาสดาคุรุนานักเทพชิกซ์ศาสนิกชนจึงได้รู้จักพระเจ้า

## 6.5 หลักความเชื่อ และจุดหมายสูงสุด<sup>1</sup>

ชาวซิกข์เชื่อว่ามีพระเจ้าองค์เดียว เป็นพระเจ้าของมนุษย์ชาติทั้งปวง ไม่ผูกขาดอยู่ในศาสนาใด พระองค์มีพระนามหลายอย่าง เช่น พระพรหม พระศิวะ พระวิษณุ เอกะ โองการะ สัตยะ นามะ กรตา เป็นต้น พระองค์ทรงเป็นบ่อเกิดแห่งความดีทั้งปวง ทรงมีแต่ความเมตตา กรุณา ทรงเป็นสัพพัญญู สัพพเดช สัพพาภิภู ทรงสร้างโลกและสรรพสิ่ง ในการสร้างโลก พระเจ้าจะทรงสร้างหมอกและแก๊สขึ้นก่อน แล้วทั้งสองอย่างก็หมุนเวียนเป็นล้านโกฏิปีจึงมีธรณี ดวงดาว น้ำ อากาศและอื่นๆ เกิดขึ้นมา แล้วจึงมีชีวิตอุบัติขึ้นมาจำนวน 8,400,000 ชนิด แต่มนุษย์มีฐานะสูงสุดกว่าชีวิตทั้งหลายเพราะว่าสามารถปฏิบัติธรรมชำระจิตใจให้สะอาดจากกิเลส หลุดพ้นจากสังสารวัฏ การเวียนว่ายตายเกิด ชาวซิกข์เชื่อว่าวิญญาณเป็นอมตะจึงไม่ตายอย่าง ร่างกาย แต่ก็ยังคงเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏเพราะมีกิเลส และตราบที่ยังมีกิเลสก็ต้อง เวียนว่ายตายเกิดอยู่รำไป เมื่อมีเกิดก็ต้องมีตาย ถ้าไม่อยากตายก็ต้องทำให้ไม่เกิด นั่นก็คือ ต้องตัดกิเลสให้ได้เพราะฉะนั้นผู้ที่เปื้อนหนายในสังสารวัฏก็ควรที่จะละกิเลสให้หมดไปตามลำดับ จนละได้ทั้งหมดก็จะเข้าถึงจุดหมายสูงสุด ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป ได้อยู่กับพระเจ้า ชั่วนิรันดร์ ส่วนวิธีปฏิบัติเพื่อเข้าถึงวิมุตติ ก็โดยการทำสมาธิฟังพระเจ้าเป็นอารมณ์ และ บริกรรมถึงพระนามของพระองค์ตลอดถึงจงรักภักดีต่อพระองค์ด้วย

## 6.6 นักบวชในศาสนาซิกข์

ศาสนาซิกข์เป็นศาสนาที่ไม่มีนักบวชหรือพระแม่้นว่าจะมีวัดก็ตาม ท่านครูอมรทาสได้ ประกาศให้มีวัดซิกข์ทุกหมู่บ้านที่มีศาสนิกชนของซิกข์ และได้กำหนดเขตการเผยแพร่ศาสนา ซิกข์ในอินเดียออกเป็น 22 เขต แต่ละเขตมีซิกข์ผู้มีศรัทธาในศาสนาอย่างแท้จริงหนึ่งคนเป็นผู้รับผิดชอบในเขตนั้นๆ

ผู้ทำหน้าที่สอนศาสนาซิกข์ไม่มีเครื่องแบบ แม้นักบุญผู้หลุดพ้นก็มีได้ถือกฎแห่งพรหม จรรย์ในวัดซิกข์ ใครก็สามารถทำหน้าที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาได้ ผู้คงแก่เรียนในคัมภีร์ ก็เป็นผู้อ่านคัมภีร์เท่านั้น ส่วนผู้ร้องเพลงสวดก็มีได้ถือว่าเป็นพระสงฆ์ ผู้ปฏิบัติกิจทางศาสนา เรียกว่าผู้ทำงานซึ่งทำด้วยความสมัครใจ ผู้หญิงในศาสนาซิกข์จึงทำงานทางศาสนาได้เท่า เทียมผู้ชาย และอาจมีส่วนร่วมในพิธีกรรมทางศาสนาได้ทุกอย่าง เช่น พิธีปฏิญาณตนเป็นซิกข์ พิธีแต่งงาน พิธีศพ เป็นต้น สำหรับการอ่านคัมภีร์ทางศาสนาถือว่าเป็นหน้าที่ปกติของทุกคน

<sup>1</sup> เสฐียร พันธรั้งซี. ศาสนาเปรียบเทียบ, 2516 หน้า 194-195.

## 6.7 พิธีกรรมและประเพณีที่สำคัญ

พิธีกรรมและประเพณีที่สำคัญ<sup>1</sup>ที่ชาวซิกข์ทุกคนควรที่จะได้ประพฤติปฏิบัติมีดังนี้

### 6.7.1 พิธีปาหุล

พิธีกรรมที่ชาวซิกข์ทุกคนต้องทำ คือ พิธี “ปาหุล” ได้แก่ พิธีล้างบาป เมื่อเสร็จพิธีแล้วก็จะรับเอา “ก” ทั้ง 5 ประการ ดังนี้

1. เกศ การไม่ตัดผม
2. กังฆา หรือขนาดเล็ก
3. กฉา กางเกงขาสั้น
4. กรา กำไลมือทำด้วยเหล็ก
5. กิรปาน ดาบ

ผู้ใดทำพิธีล้างบาปแล้วก็ได้นามว่า “สิงห์” ต่อท้ายชื่อเหมือนกันหมดทุกคน เพราะถือว่าได้ผ่าน “ขาลสา” แห่ง “วาคิคุรุ” คือความเป็นสมบัติของพระเจ้าเองแล้ว

### 6.7.2 พิธีรับน้ำอมฤต (Baptism)

ชาวซิกข์จะต้องเข้าพิธีรับน้ำอมฤตเพื่อแสดงความเป็นซิกข์ที่ดี และเป็นกรับคนเข้าในศาสนา พิธีนี้ได้เริ่มเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบในสมัยของศาสดาคุรุโควินทสิงห์ โดยจัดให้มี “ปัญจปิยะ” (Panj Pyare) 5 คน ซึ่งหมายถึงผู้เป็นที่รักของพระเจ้า ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นบุคคลที่ได้รับการเลือกแล้วว่าเป็นผู้มีคุณธรรมสูง รู้เรื่องราวในศาสนาเป็นอย่างดี ท่านทั้ง 5 มีหน้าที่ทำพิธีกรรมโดยนั่งเรียงเป็นแถวหันหน้าไปทางคุรุศาสดา แต่ปัจจุบันทั้งหมดต้องนั่งหันหน้าไปทางพระคัมภีร์ครันถซาฮิป วิธีนั่งให้นั่งเหมือนกันทั้ง 5 ท่าน โดยนั่งทับขาขวาแต่ขาซ้ายยกชันขึ้นมาตั้งฉากกับพื้นเบื้องหน้าของทั้ง 5 ท่านมีแท่นหิน บนแท่นหินมีขันน้ำใบใหญ่ใสน้ำแล้วหยดน้ำตาลลงไป ภายในขันมี พระขรรค์ซึ่งเป็นมีด 2 คม ทั้งพระขรรค์และขันน้ำที่ทำพิธีนี้จะต้องทำด้วยเหล็กกล้าอย่างดี (เพราะแต่เดิมมาเหล็กเป็นโลหะที่หาง่าย ราคาถูก และใช้ได้กับชนทั่วไปในอินเดียสมัยนั้น) จากนั้นให้ใช้พระขรรค์คนน้ำในขัน ในขณะที่คนน้ำนั้นจะมีการสวดมนต์ 5 บท ผลัดกันสวดคนละ 1 บท ตามลำดับดังนี้

<sup>1</sup> วนิตา ข้าเขียว. ศาสนาเปรียบเทียบ, 2543 หน้า 208-210.

1. ยัปยีซาฮิป
2. ยาปซาฮิป
3. สวาเย
4. โซไปอิ
5. อนันต์ซาฮิป

หลังจากสวดมนต์จบแล้ว ท่านทั้ง 5 จะนำน้ำนั้นมาให้ผู้เข้าพิธีรับน้ำอมฤตดื่ม ซึ่งผู้เข้าพิธีเหล่านี้นั่งด้านหลังของท่านทั้ง 5 และหันหน้าไปทางพระคัมภีร์ครันถซาฮิป หลังจากที่ได้ดื่มแล้วในบางแห่งผู้เข้ารับพิธีจะต้องพูดว่า “คัลซาเป็นพระเจ้า ชัยชนะเป็นของพระองค์” (คัลซาในที่นี้ หมายถึง ชาวซิกข์ ซึ่งนิยมใช้แทนกันเสมอ)

### 6.7.3 ประเพณีการเล่นดนตรีสววรรค์ (Kirtan)

ประเพณีนี้เป็นแบบอย่างหนึ่งของการแสดงออกซึ่งความเคารพในพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งชาวซิกข์นิยมสวดมนต์พร้อมกับมีดนตรีบรรเลงประกอบ และถือกันว่าเป็นดนตรีสววรรค์ที่จะช่วยให้ผู้สวดได้มีจิตแนบแน่นกับพระผู้เป็นเจ้าได้รวดเร็วและดีขึ้น เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงมีลักษณะเหมือน หีบสี่เหลี่ยม ซึ่งเราอาจจะเรียกว่า “หีบเพลง” ก็คงไม่ผิดกับลักษณะที่เป็นอยู่

การสวดมนต์ของซิกข์นั้นมีทั้งตอนเช้าก่อนรุ่งอรุณ และในตอนเย็นอันเป็นช่วงเวลา ที่พระอาทิตย์กำลังลับขอบฟ้า การสวดมนต์ถือว่าเป็นกิจปฏิบัติที่ต้องกระทำทุกวัน

### 6.7.4 ประเพณีการโพกศีรษะ (Turban หรือ Dastar)

ชาวซิกข์มีลักษณะการแต่งกายแตกต่างจากชนกลุ่มอื่นในอินเดีย โดยดูจากการโพกผ้าบนศีรษะเป็นส่วนประกอบสำคัญในการแต่งกายที่มีประวัติความเป็นมายาวนานแล้ว นับตั้งแต่ศาสนาซิกข์ได้ก่อกำเนิดมาโดยพระบรมศาสดาคูรุนานักเทพ

ในถิ่นกำเนิดของชาวซิกข์ผ้าโพกศีรษะเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของนักบุญและนักปราชญ์ทั้งหลายและเป็นส่วนประกอบของเครื่องแต่งกายของชนชาวเอเชียในอดีต ในภาษาปัญจาบิเรียก ผ้าโพกศีรษะว่า “ดัสตาร์” (Dastar) โดยทั่วไปผ้าโพกศีรษะจะมีความยาว 4.5 เมตร หรือ 5 หลา มีความกว้างประมาณ 1.25 เมตร ผ้าที่ใช้นิยมผ้าฝ้ายเนื้อบาง แต่บางคนอาจจะใช้ผ้าฝ้ายเนื้อหนาก็ได้ หรืออาจจะใช้ความยาวถึง 7 เมตร นอกจากนี้ยังมีผ้าโพกศีรษะขนาดเล็กเรียกว่า “ดัสตารา” (Dastara) มีความยาวประมาณ 1.5-2 เมตร ใช้โพกศีรษะอยู่ใต้ผ้าที่

โปกไว้ภายนอกอีกชั้นหนึ่ง ส่วนสีนั้นไม่มีการจำกัด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความนิยม แต่ชาวซิกข์ในเมืองไทยส่วนมากนิยมสีขาว และสีฟ้าสดที่เรียกว่า ฟ้ามอเงิน

ในหมู่ชาวซิกข์การโปกผ้าไม่ได้มีความหมายเพียงแค่ประเพณีในการแต่งกายเท่านั้น แต่เป็นเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความสืบเนื่องทางศาสนา เช่น ถ้าผู้นำของครอบครัวเสียชีวิต บุตรคนโตจะได้รับการโปกศีรษะต่อหน้าชุมชนนั้นๆ เพื่อประกาศว่าเขาจะได้เป็นผู้สืบทอด แทนบิดาต่อไป

พิธีโปกศีรษะเริ่มเป็นครั้งแรกเมื่อเด็กโตเป็นหนุ่ม และผ้าโปกศีรษะนี้จะถูกถอดออกต่อเมื่อเป็นการลงโทษหรือเป็นการลบลู่เกียรติ ฉะนั้นเมื่อมีผู้ปิดผ้าโปกศีรษะผู้นั้นจะถูกลงโทษไม่ให้เข้าร่วมในพิธีต่างๆ จนกว่าจะขอขมาโทษ และรับโทษตามที่ได้บัญญัติไว้ ชาวซิกข์จะต่อสู้เพื่อสิทธิในการโปกศีรษะในประเทศต่างๆ การต่อสู้ครั้งแรกเกิดขึ้นในอังกฤษ ดังนั้นการโปกศีรษะจึงหมายถึงวิถีชีวิตและจิตใจของชาวซิกข์ ที่มีต่อศาสนาอย่างมั่นคง

### 6.7.5 ประเพณีครัวทาน (Free Kitchen)

ประเพณีนี้เป็นส่วนหนึ่งในการปฏิบัติทางศาสนาที่ชาวซิกข์เรียกว่า “ปันกัต” (Pangat) หรือ “ลังการ์” (Langar) ซึ่งหมายถึง ครัวทานหรือครัวสาธารณะที่เปิดให้คนทั่วไปได้รับประทานอาหารร่วมกันไม่ว่าจะมีวรรณะใด เพศใด หรือชาติใดก็ตาม ทุกคนย่อมได้รับการปฏิบัติที่เหมือนและเท่าเทียมกัน ประเพณีทางศาสนานี้เริ่มมาตั้งแต่สมัยของคุรุนานักที่เป็นปฐมศาสนา และทำสืบต่อกันมาในสมัยของคุรุศาสดาอังกฤษ เทพ คุรุศาสดามรทาส จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

การรับประทานอาหารในโรงครัวสาธารณะนี้ถือว่าการสร้างภราดรภาพร่วมกัน อันเป็นหลักสำคัญในศาสนา บุคคลที่เข้ามาในโรงครัวนี้จะต้องนั่งบนพื้นที่จัดไว้เรียงเป็นแถวในระดับเสมอกัน ไม่มีข่า ไม่มีนาย ไม่มีแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา ผู้ศรัทธาในศาสนาซิกข์จะช่วยกันทำอาหารและบริการรับใช้ผู้มารับประทานทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โรงครัวนี้ชาวซิกข์จะช่วยกันนำอาหารมาให้หรืออาจให้เป็นเงินทอง เพื่อจัดซื้ออาหารต่างๆ ให้มีอยู่เสมอได้ขาด

## 6.8 นิกายในศาสนา

นิกายของศาสนาซิกข์ที่สำคัญมีอยู่ 2 นิกาย คือ

1. **นิกายนาคบัณฑิต หรือสหัชตรี** นิกายนี้หนักไปในทางนับถือคุรุนานัก จึงดำรงชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย ดำเนินรอยตามคุรุนานัก นิกายนี้โกนผมโกนหนวดเคราได้
2. **นิกายขาลสา หรือ สิงห์** นิกายนี้นับถือหนักไปทางคุรุโควินทสิงห์ผู้ที่นับถือนิกายนี้จะไว้ผมตลอดทั้งหนวดเครายาว โดยไม่ตัดหรือโกนตลอดชีวิต

## 6.9 สัญลักษณ์ของศาสนา

สัญลักษณ์ของศาสนาซิกข์ที่นับว่าสำคัญ คือ “กาน้ำและดาบ” ซึ่งหมายถึงการรับใช้และกำลัง นี่เป็นสัญลักษณ์ประการที่หนึ่ง

สัญลักษณ์ประการที่สอง คือ อักษร ก ทั้ง 5 ดังที่กล่าวแล้วในเรื่องพิธีกรรม

ส่วนสัญลักษณ์ประการที่สาม ที่นับว่าสำคัญ ซึ่งนิยมใช้กันมากในปัจจุบัน และใช้พิมพ์ไว้ในหนังสือต่างๆ เป็นเครื่องหมายให้รู้ว่าเป็นของศาสนาซิกข์คือรูปดาบไขว้ และมีดาบ 2 คม หรือพระขรรค์อยู่ตรงกลาง แล้วมีวงกลมทับพระขรรค์นั้นอีกต่อหนึ่ง วงกลมนี้มีได้ทำเป็นรูปจักร แต่ทำเป็นเส้นกลมธรรมดา ดังในรูป



## 6.10 ฐานะของศาสนาในปัจจุบัน<sup>1</sup>

ศาสนาซิกข์ถึงแม้จะเกิดมาไม่นานนัก แต่จำนวนศาสนิกของศาสนานี้ก็มากกว่าศาสนิกของศาสนาโซโรอัสเตอร์และศาสนาเซนรวมกันเสียอีก กล่าวคือชาวซิกข์มีประมาณ 18 ล้าน 5 แสนคน (Encyclopaedia Briannica 1992 : 269) ชาวซิกข์มีกระจุกกระจายอยู่ใน

<sup>1</sup> ฟีน ดอกบัว. ศาสนาเปรียบเทียบ. พิมพ์ครั้งที่ 3, 2549 หน้า 239-240.

ประเทศต่างๆ เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา อังกฤษ สิงคโปร์ และฮ่องกง เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่อยู่ในประเทศอินเดีย ศาสนาซิกข์ได้ช่วยหล่อหลอมจิตใจชาวซิกข์ไม่ว่าอยู่ในประเทศอินเดียหรือต่างประเทศให้มีลักษณะอย่างเดียวกัน คือขยันหมั่นเพียร ประหยัด ซื่อสัตย์ กู้หาญ อดทน และเป็นนักรบ อย่างเช่นในประเทศอินเดียประชาชนที่เป็นซิกข์มีน้อยนิด คือประมาณ 2% แต่ชาวซิกข์ก็ได้ทำชื่อเสียงให้แก่ประเทศอินเดียยิ่งกว่าประชากรส่วนใหญ่เสียอีก เช่น ชาวซิกข์เป็นเกษตรกรชั้นนำของประเทศ สามารถผลิตผลทางเกษตรกรรมได้อย่างมากมาย เพราะฉลาดในการนำวิทยาการใหม่ๆ มาใช้ ชาวซิกข์มีความอดทน ซื่อสัตย์สุจริต จะประกอบอาชีพอะไรก็สามารถทำให้เจริญก้าวหน้าเป็นปึกแผ่น เป็นที่น่าเชื่อถือ ชาวซิกข์เป็นนักรบชั้น 1 ของประเทศอินเดียจนได้นามว่าแขนแขนดาบ การป้องกันประเทศอินเดียไม่ว่าจะรบกับจีน หรือ ปากีสถานหรือชาติอื่นๆ ก็อาศัยทหารซิกข์นี้แหละเป็นหลักชาวซิกข์เป็นนักกีฬาที่ดีเด่นของอินเดีย นักกีฬาอินเดียที่ประสบความสำเร็จได้เหรียญต่างๆ ในการแข่งขันกีฬาระหว่างประเทศ ส่วนใหญ่ก็เป็นชาวซิกข์เช่นกัน นอกจากนี้ชาวซิกข์ยังเป็นนักธนาคาร พ่อค้าที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากทั้งในและนอกประเทศด้วย

ปัจจุบันศูนย์กลางศาสนาซิกข์อยู่ที่เมืองอมฤตสรา แคว้นปัญจาบ ประเทศอินเดีย ซึ่งมีสุวรรณวิหารสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของชาวซิกข์อยู่ที่นั่น ศาสนาซิกข์กำลังเจริญอย่างช้าๆ แต่ทว่าบางนิกาย เช่นนิกายนาหนักป็นถิ มีที่ท่าจะถูกศาสนาฮินดูกลืน

ชาวซิกข์และชาวฮินดูอยู่ด้วยกันเป็นปกติสุขตลอดมา แต่มาไม่นานนี้มีปัญหาการเมืองเข้ามาแทรก คือชาวซิกข์บางกลุ่มต้องการตั้งรัฐอิสระแยกจากอินเดีย เรียกว่ารัฐขาลิสถานเพื่อเป็นรัฐของชาวซิกข์ แต่ทางอินเดียไม่ยอม นายกรัฐมนตรีอินทรา คานธี จึงสั่งให้ทหารเข้าไปยังสุวรรณวิหารเพื่อกวาดล้างชาวซิกข์หัวรุนแรงที่เข้าไปยึดศาสนสถานแห่งนั้นเป็นที่ต่อสู้ ทำให้ชาวซิกข์เสียชีวิตหลายคน ส่วนนางอินทรา คานธี เองก็ถูกลอบสังหารในเวลาต่อมาโดยชาวซิกข์เช่นกันจึงทำให้ชาวซิกข์และชาวฮินดูมีปัญหากระทบกระทั่งกันอยู่เสมอไม่สงบสุขดังแต่ก่อน

### กิจกรรม

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษา บทที่ 6 ศาสนาซิกข์ จบโดยสมบูรณ์แล้ว  
โปรดทำแบบฝึกปฏิบัติประกอบวิชาศาสนศึกษา บทที่ 6 แล้วจึงศึกษาในบทที่ 7 ต่อไป